

ДО ІСТОРІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ДРОГОБИЧЧИНІ: НОВЕ ДОКУМЕНТАЛЬНЕ СВДЧЕННЯ

Джерела з історії українського визвольного руху розкидані у різних архівних, музейних, бібліотечних установах. Найбільш репрезентативний, фактологічно насичений й доволі “історично адекватний” масив документальних джерел знаходиться в Галузевому державному архіві Служби безпеки України. Серед наявних там документів, що постали у результаті копінткого, ретельного справочинства радянських спецорганів (НК, ДПУ, ОДПУ, НКВС-МВС, НКДБ-МДБ-КДБ), помітне місце займають різноманітні матеріали про діяльність молодіжних українських націоналістичних організацій, зокрема й на теренах Дрогобиччини.

Тут необхідно наголосити, що великий комплекс джерел з історії молодіжних націоналістичних організацій 1940 – 1950-х рр. увів до наукового обігу О. Іщук, видавши в серії “Бібліотека Літопису УПА” наукове дослідження “Молодіжні організації ОУН (1939 – 1955 рр.)”¹. Одразу ж відзначимо, що друкований нами документ не увійшов до згаданого видання.

Мову ведемо про російськомовний машинописний документ під назвою “Спецповідомлення про ліквідацію в м. Дрогобичі терористичної молодіжної організації українських націоналістів”. Обрамлений грифом “Цілком таємно” документ датований 3 грудня 1947 р., споряджений реєстраційним канцелярським номером (№ 5/2968-2) і підписаний начальником Управління МДБ Дрогобицької області полковником В. Майструком. Причому наприкінці документу стоїть позначка “2-н” (очевидно, йдеться про відділ 2-н, який в структурі МДБ займався боротьбою з ОУН і УПА і був створений у березні 1947 р.). Адресовано ж спецповідомлення секретареві Дрогобицького обкому КП(б)У Лисенку². Очевидно, документ належить до групи інформаційно-довідкових повідомлень, які в обов’язковому порядку радянські спецоргани повинні були надсилати керівникам партійних осередків певного рівня, інформуючи їх про результати власної діяльності або за певний період, або у певній, здебільшого резонансній справі. Зазвичай такого роду джерела не відзначаються надмірною деталізацією, навпаки – у них помітна схильність до спрощення, узагальнення, зосередження на основних моментах. Публікований документ у цьому аспекті є певним винятком, оскільки містить значну кількість прізвищ і цитат із протоколів допитів.

Характеризуючи змістову частину документа як історичного джерела, умовно поділимо його на три частини: 1) вступну, в якій йдеться про обставини заснування і функції молодіжної націоналістичної організації в Дрогобичі, вказано джерела первинної інформації про неї; 2) реєстру, де подано перелік імен, по батькові, прізвищ арештованих учасників організації; 3) описову, в якій на основі показів арештованих окреслено історію створення, напрями і результати діяльності підпільної організації.

У першій частині документа В. Майструк повідомляє секретареві Дрогобицького обкому компартії Лисенку, що у листопаді 1947 р. п’ятим відділом Управління МДБ

в Дрогобицькій області була викрита і ліквідована антирадянська терористична організація, що діяла в Дрогобичі і складалася винятково з молоді. Зауважимо, що п'ятий відділ МДБ, як відомо, займався розшуком і “розробкою” авторів та розповсюджувачів антирадянських листівок та анонімок.

Обставини викриття організації подано без деталізації. Автор документа зазначив, що органи МДБ мали “первинні дані про терористичні наміри членів організації”. Це означає, що завдяки власній широкій агентурі емдебисти знали про діяльність певної підпільної групи у Дрогобичі. Задля виявлення членів групи, запобігання “терористичним спробам” та встановлення каналів зв'язку її учасників органи МДБ проводили відповідну діяльність. Зрештою, “ведучи в цьому напрямі роботу”, 18 листопада 1947 р. було отримано інформацію про прибуття до Дрогобича з “бандпідпілля” Любомира Гудзя. Уніч з 19 на 20 листопада його було схоплено й доставлено в обласне Управління МДБ (вул. Стрийська).

При цьому у документі зазначено, що Л. Гудзь учинив спротив при затриманні й був поранений. Насправді інформація про обставини захоплення Л. Гудзя доволі суперечлива. Згідно з документом “Оперативне зведення № 514 Управління МДБ по Дрогобицькій області (за даними, які поступили за 19 листопада 1947 р.)”, цього дня о 20.30 у Дрогобичі агент-бойовик УМДБ “Южний” убив Любомира Гудзя-“Любка”, у якого вилучив пістолет і 5 патронів³. Відповідно до архівної довідки з Управління КДБ, агент “Южний” – це мешканець Дрогобича Євген Бориславський⁴. Натомість у власноручно написаних спогадах Л. Гудзь розповідає дещо іншу історію. Так, увечері 19 листопада він зустрівся з Є. Бориславським, у якого попросив дістати для підпілля взуття та зброю, що останній пообіцяв виконати, але запропонував пройтися вулицею Тихою й обговорити певні справи. З вул. Тихої вони звернули на вул. Вербову, пройшовши вздовж потічка. Підходячи до містка, потрібно було зійти з берега і перейти болото. Проте, наблизившись до берега, Л. Гудзь відчув постріл. “Бориславський відскакує від мене в сторону до паркана, а я витягаю пістолет і хочу відстрілюватися, але мій противник успів вистрілити другий раз, і у полум'я я побачив людину, одіту по цивільному у чорному пальто і кашкеті”, – згадував Л. Гудзь⁵. Очевидно, що Є. Бориславський справді був агентом МДБ, котрий сприяв спробі ліквідації (або захоплення) Л. Гудзя. При цьому все ж залишаються сумніви щодо безпосереднього виконавця збройного замаху на життя “Любка”.

Уже на “первинному допиті”, як зазначає В. Майструк, затриманий підпільник дав свідчення про склад і діяльність керованої ним молодіжної націоналістичної організації. Стало відомо, що організація була створена ще влітку 1946 р. (тож проіснувала майже півтора року) саме Л. Гудзем за завданням керівника Дрогобицького міського проводу ОУН Лева Грущака-“Левка”. Як відомо, останній очолював провід ОУН у Дрогобичі щонайменше з січня до листопада 1946 р.⁶ Після його загибелі, за свідченням Л. Гудзя, діяльністю організації керували новий міський провідник ОУН у Дрогобичі “Коваленко” та його підлеглий – референт пропаганди міського проводу ОУН Микола Стецик-“Туреняк”.

Зауважимо, що цей документ конкретизує попередню інформацію щодо очільників Дрогобицького міського проводу ОУН. Таким чином відомо, що після смерті Л. Грущака-“Левка” Дрогобицький міський провід ОУН очолив Євген Войтович-“Нечай”, “Коваленко” (12.1946 – весна 1947). Після нього фактично останнім провідником у місті став “Туреняк” – Микола Стеців (а не Стецик), який обіймав це становище до лютого 1948 р.⁷ Про діяльність М. Стеціва-“Туреняка” на становищі референ-

та пропаганди Дрогобицького міського проводу ОУН до цього часу не було відомо. Цілком можливо, що він й справді виконував ці функції, а восени 1947 р. був призначений міським провідником ОУН у Дрогобичі (чого ще до свого арешту міг і не знати Л. Гудзь або не бажав повідомляти спецорганам).

Завершуючи характеристику першої частини документу, відзначимо те, що молодіжна організація, за свідченнями Л. Гудзя, була створена з ініціативи Л. Грущака-“Левка”. Молодіжну націоналістичну групу ще на початку 1946 р. начебто намагалася створити у Дрогобичі Віра Михайлівська⁸, соратниця “Левка”. Працівник референтури СБ Дрогобицького надрайонного проводу ОУН Михайло Луців-“Змій”, як свідчать деякі документи, наприкінці 1946 р. ініціював створення ще однієї молодіжної націоналістичної організації в Дрогобичі, що наполовину складалася з учнів старших класів СШ № 1 і йменувалася “Крути”⁹. З огляду на це, простежується один з напрямів діяльності місцевого підпілля ОУН – створення таємних молодіжних організацій, які, з одного боку, мали стати осередками підготовки націоналістичних кадрів, з іншого – допоміжними (не бойовими) та ідеологічно-виховними формування для роботи з молоддю.

Друга частина документу містить інформацію про членів викритої молодіжної організації. Отже, в організації перебувало 17 осіб разом з її керівником Л. Гудзем-“Круком”. Віковий склад членів організації – юнаки 16 – 19 років: 1928 р.н. – 2, 1929 р.н. – 5, 1930 р.н. – 4, 1931 р.н. – 6 осіб. Серед наймолодших був і 16-річний Л. Гудзь. Майже усі вони були родом з Дрогобича, решта (Василь Кобилецький з Ясениці Сільної, Орест Нижник з Добрівляні, Орест Легедза зі Стебника, Микола Шумеляк із Нагуевич) – на той час мешкали в Дрогобичі.

Освітній рівень членів молодіжної організації не завжди простежується. Семикласну освіту встигли здобути 7 осіб. Один мав освіту на рівні 6-ти класів, один – навчався в 9-у класі, ще один – був учнем школи фабрично-заводського навчання № 2 у Дрогобичі. Два члени організації на час арешту навчалися в технікумах: В. Кобилецький був студентом 2-го курсу електромеханічного технікуму, а Ф. Парашак – студентом 2-го курсу нафтового технікуму в Дрогобичі. Керівник організації Л. Гудзь мав незакінчену середню освіту.

Значна частина арештованих після закінчення школи уже працювали в різних установах і підприємствах Дрогобича. Двоє “працювали у своєму господарстві”, один (Орест Нижник) знаходився на утриманні батьків (бо ще навчався в школі). До слова, батько останнього займав доволі високу посаду в радянському апараті – Михайло Нижник працював заступником завідувача Дрогобицького обласного відділу народної освіти. Тож усі вони, за винятком Л. Гудзя, який перебував у підпіллі, мешкали і працювали легально.

Як бачимо із документа, найраніше членами ОУН стали Л. Гудзь та О. Дубик (у 1945 р.). О. Нижник вступив до ОУН у лютому 1946 р. Очевидно, ця трійка була основою для створення молодіжної націоналістичної організації. Інші вступили до ОУН у 1946 – 1947 рр., тобто, мабуть, уже в період залучення до молодіжної організації. Тож, очевидно, чисельне зростання організації відбувалося протягом майже усього періоду її існування. Водночас немає чітких вказівок про членство в ОУН Василя Митчина.

Слід наголосити, що названі прізвища, крім Л. Гудзя, не увійшли до статистичних довідників з історії ОУН і УПА на Дрогобиччині (маємо на увазі 36-й том Літопису УПА та “Довідник-пошуковець...” М. Горбала). Щоправда, про викриття керівної Л. Гудзем молодіжної організації збереглася коротка інформація в колишньому

партійному архіві Львівщини. У ній йдеться, зокрема, що він мав освіту на рівні 8-ми класів, вступив до ОУН весною 1946 р., а в жовтні 1947 р. у складі “бандкуща” на чолі з “Колодієм” брав участь у теракті над командиром озброєної охорони Дрогобицького нафтового заводу № 1 А. Ващенком¹⁰.

У третій частині документа, рясно всіяному цитатами зі свідчень Л. Гудзя, М. Флюнта, Л. Яціва, О. Нижника, В. Митчина, О. Дубика, окреслено структуру організації. Вона складалася з чотирьох груп на чолі зі старшими. Проте у переліку арештованих означення “старший групи” вжито лише щодо В. Митчина (котрий був ще й заступником Л. Гудзя) та Л. Яціва. Припускаємо, що інші дві групи очолювали наступні у списку члени організації: О. Дубик та К. Милян. І саме Л. Гудзь та старші груп вербували нових членів організації, по-суті, формуючи свої групи. Серед тих, хто займався вербуванням, полковник МДБ В. Майструк згадав власне В. Митчина, Л. Яціва, К. Миляна. На жаль, документ не дає можливості скласти уявлення про те, хто в якій групі перебував. Мабуть, найпізніше була створена група Л. Яціва – він став членом ОУН у червні 1947 р., можливо тоді або незадовго перед тим влився до молодіжної організації, а відтак за дорученням провідника почав створювати свою групу. Провідник організації Л. Гудзь здійснював керівництво до кінця літа 1947 р. У вересні він змушений був піти з міста й перебував, згідно з документом, у кущі “Колодія” біля с. Романівка (присілок с. Попелі) Дрогобицького району. “Колодій” – це, можливо, Михайло Шемеляк¹¹.

Напрями роботи викритої у Дрогобичі організації були окреслені ще у першій частині документа. У третій частині їх доповнено й наповнено конкретним змістом. Серед них упадає в око розвідувальна діяльність (збирання інформації про представників влади, військових, комуністів, комсомольців, у т.ч. про “активістів” СШ № 1 м. Дрогобича), розповсюдження антирадянських листівок (зокрема, у жовтні 1947 р. з нагоди п’ятої річниці створення УПА; цього ж місяця в західноукраїнському регіоні здійснювалася найбільша за масштабами депортаційна акція щодо місцевого населення), передача коштів, харчів, зброї, друкарської машинки і канцелярських товарів оунівському підпіллю, вербування нових членів, самовиховна робота тощо.

Підсумовуючи, зауважимо, що документ публікуємо мовою оригіналу відповідно до прийнятих археографічних правил, зі збереженням формулярних особливостей оригіналу. Скорочення букв, повні скорочення та важко читабельні слова укладено у квадратних дужках.

ДОКУМЕНТ

Совершенно секретно

По использованию подлежит
ВОЗВРАТУ

СЕКРЕТАРЮ ДРОГОБЫЧСКОГО ОК КП/6/У
тов. ЛЫСЕНКО

Здесь

СПЕЦСООБЩЕНИЕ

о ликвидации в гор. Дрогобыч террористической молодежной организации украинских националистов.

В ноябре месяце 1947 года 5-м Отделом Управления МГБ Дрогобычской области была вскрыта и ликвидирована антисоветская террористическая организация, существовавшая в гор. Дрогобыч исключительно из числа молодежи.

Как установлено, молодежная террористическая организация украинских националистов была создана летом 1946 года активным участником националистического подполья нелегалом – ГРУДЗЬ Любомиром, по прямому заданию Дрогобычского городского “проводника” ОУН – “ЛЕВКО” – /убит в ноябре 1946 года/, а впоследствии ее деятельностью руководили назначенный в место “ЛЕВКО”, городской “проводник” ОУН “КОВАЛЕНКО” и референт по пропаганде того же “Провода” ОУН – “ТУРЕНЯК” СТЕЦИК Николай.

Перед руководителями и участниками этой организации Дрогобычским городским “проводом” ОУН были поставлены следующие задачи: расширение состава организации за счет новых вербовок националистически настроенной молодежи, выявление агентуры органов МГБ – МВД и ее уничтожение, приобретение оружия с целью совершения террористических актов над советско-партийным активом, распространение в массовом количестве антисоветских националистических листовок, сбор разведывательных данных для бандитов УПА и оказание всесторонней помощи последним.

Имея первичные данные о террористических намерениях членов организации, нами были предприняты необходимые меры по активному выявлению всех участников ОУНовско-террористической организации, предотвращения всякого рода попыток террористических намерений со стороны этих лиц и установления каналов связи ее участников с городским “Проводом” ОУН.

Ведя в таком направлении работу, 18 ноября с/года были получены данные, что в гор. Дрогобыч прибыл из бандподполья ГУДЗЬ Любомир, имеет при себе оружие и большое количество антисоветских националистических листовок.

Принятыми мерами ГУДЗЬ в ночь с 19-го на 20-е ноября с.г. при сопротивлении был ранен и доставлен в УМГБ.

На первичном допросе дал развернутые показания о составе созданной и руководимой им молодежной террористической организации украинских националистов и практической антисоветской деятельности, подтвердив таким образом имеющиеся у нас данные.

Располагая такими материалами, в целях предотвращения террористической и другой враждебной деятельности участников названной организации, последняя 20 ноября с.г. была оперативно ликвидирована с арестом 17 человек, в том числе весь ее руководящий состав, а именно:

1. ГРУЗЬ Любомир Стефанович, 1931 года рождения, уроженец гор. Дрогобыч, с незаконченным средним образованием. Член ОУН с 1945 г., руководитель организации, под псевдонимом “КРУК”.

В 1946 был арестован УМВД, как участник ОУН, но Военным Трибуналом был освобожден за недоказанностью поскольку в деле были только его признательные показания, от которых он на суде отказался.

2. МИТЧИН Василий Иосифович, 1931 года рождения, уроженец гор. Дрогобыч беспартийный, холост, образование 7 классов, работал в качестве ученика городской типографии, - старший группы и одновременно являлся заместителем руководителя молодежной организации, имел псевдоним “БИЛЫЙ”.

3. ЯЦИВ Лев Илькович, 1929 года рождения, уроженец гор. Дрогобыч, украинец, беспартийный, образование 7 классов, работал в своем хозяйстве, ОУНовский псевдоним “ЯВИР” являлся старшим группы, член ОУН с июня 1947 года.

4. ДУБИК Омелян Кириллович, 1929 года рождения, уроженец гор. Дрогобыч / беспартийный / образование 7 классов, работал закройщиком в сапожной артели. Член ОУН с 1945 г., имел псевдоним “ГОЛУБЬ”.

5. МИЛЯН Кирилл Дмитриевич, 1930 года рождения, уроженец гор. Дрогобыч, с образованием 7 классов, работал пом. оператора на 2-м нефтяном заводе ОУНовский псевдоним которого – “ВОЛК”.

6. КОБЫЛЕЦКИЙ Василий Васильевич, 1928 года рождения, уроженец села Ясеница, Дрогобычского района, украинец, холост, студент 2-го курса электро-механического техникума, в ОУН работал под псевдонимом “МЕДВЕДЬ”.

7. НИЖНИК Орест Михайлович, 1931 года рождения, уроженец села Добровляны, Медыничского района, проживал в гор. Дрогобыч, находился на иждивении родителей, отец которого НИЖНИК, работает заместителем заведующего ОблОНО.

Учащийся 9-го класса Средней школы. В организации ОУН состоял с февраля 1946 г. И работал под псевдонимом “СТРЕЛА”.

8. ЛЕГЕДЗА Орест Осипович, 1929 года рождения, уроженец села Стебники, Дрогобычского района, учащийся школы ФЗО №2, член с 1945 года, ОУНовский псевдоним которого “КОЗАК”.

9. ШУМЕЛЯК Николай Павлович, 1929 года рождения, уроженец села Нагуевичи, Подбужского района, беспартийный, холост, с образованием 7-ми классов, работал шофером в Городском коммунальном хозяйстве, член ОУН с 1946 года, имел псевдоним – “НЕПОРАДНЫЙ”.

10. ЛОБОДИЧ Зенон Иванович, 1929 года рождения, уроженец и житель гор. Дрогобыч, с июня 1944 г. по март месяц 1945 года служил в немецкой фашистской армии “СС-Юнаки”, затем как репатриант прибыл в гор. Дрогобыч и работал на 1-м нефтезаводе – электромонтером.

11. БИЛЫК Роман Иванович, 1930 года рождения, уроженец гор. Дрогобыч, украинец, беспартийный, холост, с образованием 7 классов, работал пом. оператора на 1-м нефтезаводе, ОУНовский псевдоним “ЗАЧЕПА”.

12. ЛОБОДИЧ Юрий Иванович, 1931 года рождения, уроженец и житель гор. Дрогобыч, с образованием 7 классов. Работал в своем хозяйстве. Член ОУН с 1946 года.

13. ФЛЮНТ Николай Дмитриевич, 1930 года рождения, уроженец и житель гор. Дрогобыч, работал на швейно-обувной фабрике – закройщиком. Член ОУН с августа 1946 г., имел псевдоним - “ЧЕРНЫЙ”.

14. КУШНИР Евгений Илькович, 1928 года рождения, уроженец и житель гор. Дрогобыч, с образованием 7 классов, работал в промартели колбасником, член ОУН с 1946 года, имел ОУНовский псевдоним “БОГУН”.

15. ПАРАЩАК Федор Иванович, 1931 года рождения, уроженец и житель гор. Дрогобыч, студент 2-го курса нефтяного техникума. Член ОУН с 1947 года.

16. БАБЯК Марьян Степанович, 1930 года рождения, уроженец гор. Дрогобыч, украинец, беспартийный, гр-н СССР, работал стажером шофера в гараже ОблИсполкома, проживал по ул. Горького, дом № 60 “б”. Член ОУН с мая 1947 г., имел псевдоним “ГОЛУБЬ”.

17. ВАСИЛЬЕВИЧ Орест Петрович, 1931 года рождения, уроженец гор. Дрогобыч, украинец, беспартийный, образование 6 классов. Из крестьян, работал в Дрогобычской областной типографии в должности наборщика, проживал по ул. Ивана-Франко дом. №76. Член ОУН с 1946 г. имел псевдоним “ОРЕЛ”.

В ходе арестов участников названной организации изъято: два запала к гранатам, ОУНовские эстафеты, антисоветские листовки, а также другая антисоветская националистическая литература.

На предварительном следствии все арестованные дали развернутые показания о созданной молодежной террористической организации и практической антисоветской деятельности каждого из ее участников.

По вопросу создания и организационного построения названной выше организации, арестованный бандит ГУДЗБ Любомир на допросе 20 ноября 1947 года показал:

“...В организацию украинских националистов я был вовлечен весной 1946 года Дрогобычским городским “проводником” ОУН – ГРУЩАКОМ Львов по псевдониму “ЛЕВКО” в квартире МИХАЙЛЕВСКОЙ Веры / осуждена в 1946 году/.

После вербовки “ЛЕВКО” объявил мне, что я буду подчиняться как член ОУН МИХАЙЛЕВСКОЙ и назвал ее станичной...

...После ареста МИХАЙЛЕВСКОЙ¹² на одной из встреч “ЛЕВКО” предложил мне создать в городе Дрогобыч ОУНовскую организацию из числа националистической молодежи.

Выполняя это задания, летом 1946 года мною такая организация частично была создана, а в последующем ее состав увеличился за счет вербовок новых членов...

... Все участники мною были разбиты на четыре группы, во главе каждой из них был старший, назначенный мною... ”

По вопросу своей практической деятельности, а также деятельности руководимой им молодежной организации украинских националистов ГУДЗБ Л. С. на том же допросе показал:

“... Будучи руководителем молодежной сетки ОУН в гор. Дрогобыч, я занимался вербовкой новых членов в ОУН, руководством участники ОУН занимались приобретением оружия и боеприпасов, распространением в г. Дрогобыч антисоветских националистических листовок, собирали данные разведывательного характера, которые мною передавались “ЛЕВКО” , а затем “КОВАЛЕНКО”....

.... В сентябре месяце 1947 г. ввиду усиленного розыска меня органами МГБ, я по предложению члена городского “Провода” ОУН - “ТУРЕНЯКА” ушел из г. Дрогобыч в куш “КОЛОДИЯ”, находившийся тогда в лесу около села Романивка, Дрогобычского района....

.... В конце октября с.г. по распоряжению городского “проводника” ОУН, по кличке – “КОВЕЛЕНКО”, я пришел в г. Дрогобыч для активизации антисоветской деятельности молодежной сетки ОУН, но 19 ноября 1947 года был ранен, а затем арестован...”.

В процессе агентурно-следственных мероприятий установлено, что участники городской молодежной националистической организации представляли “Проводу” ОУН сведения о коммунистах, комсомольцах и советских активистах из числа местного населения, над которыми впоследствии совершались бандитами УПА террористические акты.

Так, в августе месяце 1947 года на основании сведения представленных участниками организации городскому “проводнику” “КОВАЛЕНКО” бандитами “ТУРЕНЯК” и “ЗЕЛЕНЬИ” были совершены теракты над активистом ГРИНИК Владимиром, проживающим в гор. Дрогобыч по ул. Завижной и комсомольцем ОЛЕКСИНЫМ, проживающим по ул. Снежной.

ГРИНИК и ОЛЕКСИН были террористами ранены.

На допросе 21 ноября с.г. ГУДЗБ показал, что городскому “проводнику” ОУН им и его участникам организации были переданы два списка 26 человек комсомольцев, коммунистов и советских активистов, с целью их последующего уничтожения.

Эти факты подтвердили на следствии и другие арестованные.

Так например, арестованный ФЛЮНТ Н. Д. на допросе 26 ноября 1947 года показал:

“... Кроме того, на сборищах участников ОУН, ГУДЗЬ Любомир нам давал задания, чтобы мы занимались выявлением, где проживают коммунисты, комсомольцы, лица оказывающие помощь органам МГБ-МВД и сотрудники этих органов, как их фамилии, имена, другие данные и все эти сведения передавать ему – “ГУДЗЬ”.

Другой арестованный ЯЦИВ Л. И. на допросе 25.XI.1947 г. по данному вопросу показал следующее:

“... Будучи старшим группы нашей молодежной сетки ОУН, я совместно с участниками группы собирал информацию о настроениях населения, выявляли местную молодежь, которая вступала в комсомол и лиц сотрудничавших с органами МГБ-МВД. Эти сведения я передал ГУДЗЬ Любомиру...”

Аналогичные показания по этому вопросу дали арестованные НИЖНИК Орест, БИЛЫК Роман и другие.

Арестованный НИЖНИК Орест на допросе 22.XI.1947 г. показал:

“... По заданию “КРУК” /ГУДЗЬ Любомира/, я должен был приготовить сведения на комсомольцев и учителей – активистов 1-й Средней школы. Это задание мною было выполнено и в период второй встречи в лесу около гор. Дрогобыч в сентябре 1946 года, я эти сведения в присутствии “КРУКА” лично передал городскому “проводнику” ОУН – “ЛЕВКО”.

В процессе предварительного следствия установлено, что участниками упомянутой антисоветской организации приобретено и передано бандитам УПА через ГУДЗЬ Любомира один автомат, четыре винтовки, два пистолета, две гранаты и свыше 500 шт. боевых патронов.

Как установлено, что оружие и боеприпасы приобретались участниками организации за счет спрятанного в период Отечественной войны и хищения со складов.

Бандит ГУДЗЬ на допросе 20 ноября с.г. показал:

“Две немецкие и одну русскую винтовки, я совместно с участником ОУН – НИЖНИК Орестом похитили на складе летом 1946 г. и эти винтовки передал городскому “проводнику” – “ЛЕВКО”.

Этот склад находится между военной комендатурой и Городским советом, кому он принадлежит, я не знаю.

Через два дня мы с НИЖНИК снова проникли в этот склад, но оружие оттуда уже было увезено.

Патроны приобретали почти все участники организации от 30 до 50 шт...”.

Арестованный НИЖНИК подтвердил показания ГУДЗЬ и кроме того показал, что он совместно с членом ОУН МИТЧИНЫМ Василием отремонтировали/сделали приклад/ в квартире НИЖНИК, одну винтовку и также передали ГУДЗЬ Л. С., а он – “ЛЕВКО”. Кроме того как показал НИЖНИК, он у МИТЧИНА видел пистолет и две спрятанных гранаты, кому он их передал неизвестно.

Допрошенный МИТЧИН показал, что указанные гранаты у него хранились с 1945 г. и он передал их в 1945 г. ГУДЗЬ Любомиру, ему же передал пистолет, который ему давал ГУДЗЬ для ремонта.

В целях организованного и четкого выполнения получаемых заданий, участники ОУНовско-террористической организации систематически проводил нелегальные сборища в специально-подготовленных квартирах или в поле, на окраинах города.

На этих собраниях тщательно разрабатывались и обсуждались планы активации враждебной деятельности, распределялись между участниками организации антисоветские националистические листовки и руководящим составом подполья с остальными участниками проводились антисоветские националистические беседы “воспитательного” характера.

По этому вопросу арестованный ДУБИК показал:

“...С участниками организации часто проводились нелегальные собрания, на которых мы воспитывались в антисоветском националистическом духе. На этих собраниях ГУДЗБ Любомир наряду с разъяснением общих задач ОУН, предлагал активно помогать бандитам УПА, выявлять доносчиков МГБ-МВД, приобретать оружие. А когда он получал от “проводника” листовки, то на этих собраниях раздавал участникам организации и каждому конкретно указывал участки города, на которых мы должны разбросать листовки...”.

Все участники антисоветской молодежной организации украинских националистов систематически занимались распространением антисоветских националистических листовок, которые они получили от референта по пропаганде городского “Провода” ОУН – “ТУРЕНЯК”, через ГУДЗБ Любомира и старших групп.

Причем распространение листовок производилось одновременно всеми членами ОУН на различных участках города.

Арестованный ГУДЗБ Любомир показал по этому вопросу следующее:

“...Все члены организации занимались распространением в гор. Дрогобыч антисоветских националистических листовок, которые я получал от члена городского “Провода” ОУН – “ТУРЕНЯК”.

В частности последний раз нами было распространено по гор. Дрогобыч 300 листовок накануне дня УПА в ночь с 13 на 14 октября 1947 г. Листовки я получал от “ТУРЕНЯК” и раздал участникам организации ЛЕГЕДЗА, НИЖНИК, МИТЧИН, БИЛЫК, ШУМЕЛЯК и др., которым указал, на каких улицах или учреждениях, школах они должны эти листовки разбросать.

Личной проверкой мною было установлено, что задание выполнено успешно...”.

У арестованного МИТЧИНА Василия Иосифовича в его квартире из ята эстафета следующего содержания:

“...Летучки – “к населению Захидных областей” – 80.

“...Хай живе УССД / Украинская Самостийна Соборна Держава” / – 203.

Будучи допрошенным, МИТЧИН показал:

“... Эти записки обозначают, сколько мы получили и распространили в гор. Дрогобыч листовок. Запись делал ГУДЗБ Любомир...”.

Большинству участников организации были предъявлены антисоветские листовки, обнаруженные и изъяты нами на улицах и в школах гор. Дрогобыч в сентябре и октябре месяцах 1947 года, в количестве более 300 штук.

Упомянутые листовки членам ОУН были опознаны, как распространенные ими.

Кроме того, члены упомянутой организации оказывали всестороннюю помощь бандитам УПА, собирали денежные средства, одежду и продукты питания, которые через ГУДЗБ Любомира передавали участникам УПА, а арестованный ЛЕГЕДЗА Орест, через ГУДЗБ Любомира передал в 1946 году городскому “проводнику” ОУН – “ЛЕВКО” – пишущую машинку, которую взял у своей родственницы. Факт передачи машинки “ЛЕВКО”, подтвердил в своих показаниях бандит ГРУДЗБ.

Одновременно участник[ам]и организации было собрано и передано руководству ОУН большое количество канцелярских принадлежностей.

Необходимо указать, что ГУДЗЬ, как это установлено предварительным расследованием, вербовкой новых членов в ОУН занимались арестованные ЯЦИВ Лев, МИТЧИН Василий и МИЛЯН Кирилл.

Дальнейшее следствие ведем в направлении вскрытия полной практической деятельности участников организации и выявления всех членов ОУН, имевших с арестованным организационную связь.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ МГБ
по Дрогобычской области-
/МАЙСТРУК/
“3” декабря 194[7 г.]
№ 5/2968-2
гор. Дрогобыч
2-н

Галузевий державний архів Служби безпеки України. – Ф. 71. – Оп. 6. – Спр. 493. – Арк. 51 – 56.

Оригінал. Машинопис.

¹ Іщук О. Молодіжні організації ОУН (1939 – 1955 рр.) / О. Іщук // Літопис Української Повстанської Армії. Серія “Бібліотека”. Т. 11. – Торонто-Львів: Вид-во “Літопис УПА”, 2011. – 941 с.

² Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). – Ф. 71. – Оп. 6. – Спр. 493. – Арк. 51–56.

³ ГДА СБУ. – Ф. 2-Н. – Оп. 32 (1960). – Спр. 8. – Арк. 306.

⁴ Довідка за підписом заступника начальника архівного відділу УКДБ майора Колеся від 12 січня 1956 р. // Приватний архів Василя Ільницького у м. Дрогобич.

⁵ Спогади моїх юнацьких літ. Спогади Гудзь Любомир Стефанович, жителя м. Маріуполь Донецької обл. (Записані 19.10.2010 р. у м. Маріуполь) // Приватний архів Василя Ільницького у м. Дрогобич.

⁶ Ільницький В. Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад (1945 – 1952 рр.) / В. Ільницький. – Дрогобич: Вимір, 2009. – С. 180, 225.

⁷ ГДА СБУ. – Ф. 71. – Оп. 6. – Спр. 182. – Арк. 9; Ф. 2-Н. – Оп. 98 (1953). – Спр. 21. – Арк. 45–46; Ільницький В. Дрогобицька округа... – С. 180–181, 282.

⁸ Іщук О. Молодіжні організації ОУН... – С. 600–601. Саме у справі створення В. Михайлівською підпільної молодіжної групи уперше було заарештовано Любомира Гудзя, учня середньої школи. У спецповідомленні В. Майструка також згадується, що Л. Гудзь у 1946 р. був заарештований як учасник ОУН, але Воєнним трибуналом військ МВС звільнено за “недоведеністю” злочину.

⁹ ДАЛО. – Ф. 5001. – Оп. 8. – Спр. 263. – Арк. 71.

¹⁰ ДАЛО. – Ф. 5001. – Оп. 9. – Спр. 63. – Арк. 161.

¹¹ Горбаль М. Довідник-пошукуєць. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини 1939 – 1950 / М. Горбаль. – Торонто-Львів: “Літопис УПА”, 2005. – С. 460.

¹² Заарештована 20 квітня 1946 р.

Дрогобицька станиця Братства ОУН-УПА
(сидить четвертий зліва – Л. Гудзь), 1992 р., м. Дрогобич

Л. Гудзь,
2014 р., м. Маріуполь

Василь Ільницький, Микола Галів.

До історії діяльності молодіжних українських націоналістичних організацій на Дрогобиччині: нове документальне свідчення.

У статті публікується російськомовний машинописний документ під назвою “Спецповідомлення про ліквідацію в м. Дрогобичі терористичної молодіжної організації українських націоналістів” (3 грудня 1947 р). Показано, що документ є цінним джерелом до історії утворення молодіжних націоналістичних організацій на Дрогобиччині у 1940-х рр.

Vasyl Ilnytskyi, Mykola Haliv.

The history of Ukrainian nationalist youth organizations in Drohobych, a new documentary evidence.

The article is published in Russian typewritten document entitled “Special notice aboute eliminatoon of the tenorist in. Drohobych terrorist Youth Organization of Ukrainian Nationalists” (December 3, 1947). It is shown that the document is a valuable resource to the history of the formation of youth nationalist organizations in Drohobych in the 1940 s.